

Skutki podatkowe pracy w ramach sztucznej inteligencji – wybrane aspekty

Selected Aspect of Tax Consequences of Work within Artificial Intelligence

Abstract

The aim of this paper is to present the tax consequences of work within artificial intelligence. For its implementation, reference was made to the general assumptions of taxation of individuals, taking into account tax preferences, with research and development activities being given importance. The methodology adopted to achieve the research objective is based on the analysis of legal regulations on IP BOX and R&D relief, tax explanations, individual interpretations and the case law of administrative courts. The analysis conducted concerns mainly the provisions of substantive tax law and judgments of administrative courts and, to a small extent, individual interpretations of tax law provisions. The author's intention was to present solutions in the sphere of legal and tax regulations shaped in the context of personal income tax, which can be used by individuals creating projects related to artificial intelligence, or contributing to or using artificial intelligence.

KEYWORDS: new technologies, eligible costs, tax relief, preferential rate, intellectual property law

SŁOWA KLUCZOWE: nowe technologie, koszty kwalifikowalne, ulga podatkowa, preferencyjna stawka, prawo własności intelektualnej

ILONA SZCZEPAŃSKA – doktor nauk prawnych, Uniwersytet Warszawski,
ORCID – 0000-0003-2156-086X, e-mail: ilona_szczepanska@interia.pl

1 | Wprowadzenie

Nowe technologie znajdują zastosowanie w wielu płaszczyznach i dziedzinach prawa, w tym między innymi podatkowego. Przejawia to się między innymi w postępowaniu podatkowym, w szczególności w sferze postępowania dowodowego, które implikuje konieczność ustalania stanu faktycznego^[1]. Wykorzystanie nowych technologii, zwłaszcza informacyjnych i komunikacyjnych w prawie podatkowym nastąpiło poprzez wprowadzenie ustawy z dnia 10 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw^[2]. Zastosowanie nowoczesnych technologii w płaszczyźnie prawa podatkowego wymaga też wskazania na ustawę z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne^[3], która określa zasady dofinansowania projektów informatycznych o publicznym zastosowaniu^[4]. Te bowiem związane są z tworzeniem różnego rodzaju rozwiązań w zakresie procesu informatyzacji, ściśle powiązanego z działaniem sztucznej inteligencji. Nowe technologie wykorzystywane przez organy podatkowe służące im do rozwiązywania problemów związanych ze stosowaniem złożonych regulacji podatkowych niosą również skutki podatkowe dla podatników. Ich rozwój jest bowiem wynikiem działalności człowieka przejawiającej się w wykonywanej przez niego pracy, która generuje podlegający opodatkowaniu dochód. Rzecz jednak w tym, aby dochód był opodatkowany w jak najbardziej korzystny sposób, biorąc pod uwagę funkcję fiskalną podatków.

Celem artykułu jest omówienie skutków podatkowych pracy w ramach sztucznej inteligencji poprzez odniesienie się do takich rozwiązań w konstrukcji prawnej podatku dochodowego od osób fizycznych, które mogą być wykorzystywane przez osoby fizyczne tworzące projekty związane z nowoczesnymi technologiami. Jak bowiem wiadomo, dzięki komercjalizacji i wykorzystaniu sztucznej inteligencji podmioty gospodarcze generują znaczne przychody. To natomiast stanowi wyzwanie dla systemu

¹ Zob. Piotr Piterasz, Ilona Szczepańska, „Nowe technologie w podatkowym postępowaniu dowodowym – wybrane aspekty”, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. Rafał Dowgier (Białystok: Temida 2, 2015), 85.

² Dz. U. z 2014 r., poz. 183.

³ Dz. U. z 2025 r., poz. 1557 ze zm.; dalej: „ustawa o informatyzacji podmiotów realizujących zadania publiczne”.

⁴ Por. art. 1 ust. 1 ustawy o informatyzacji podmiotów realizujących zadania publiczne.

podatkowego. Wymagającym rozstrzygnięcia problemem jest zatem to, w jakim zakresie przepisy regulujące zasady opodatkowania dochodów osób fizycznych zostały zaadaptowane do podmiotów osiągających dochody w związku z prowadzoną przez nich działalnością, której zasadniczym celem jest wykorzystanie nowoczesnych technologii.

Hipotezą badawczą jest stwierdzenie, że w prawnej konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych brak jest regulacji prawnych, które w bezpośredni sposób określałyby zasady opodatkowania dochodów osób fizycznych, których źródłem jest praca związana ze sztuczną inteligencją, w szczególności polegająca tworzeniu nowoczesnych technologii oraz projektów badawczych. Zamiast tego ustawodawca przewidział ulgi podatkowe, które wpływają na obniżenie efektywnej stopy opodatkowania podatnika. Aby prawidłowo zająć się tą tematyką, konieczna była analiza norm prawnych z zakresu materialnego prawa podatkowego regulujących ogólne zasady opodatkowania osób fizycznych oraz preferencje podatkowe, w szczególności ulgę IP BOX i B+R. Istotnym elementem są również orzeczenia sądów administracyjnych oraz w niewielkim zakresie interpretacje przepisów prawa podatkowego.

2 | Rozwiązania w prawnej konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych mające zastosowanie do nowoczesnych technologii

Rozwój nowoczesnych technologii, w szczególności systemów opartych na sztucznej inteligencji, w istotny sposób wpływa na pracę, ponieważ wspomagają one nie tylko pracowników w wykonywanych zadaniach, ale również pozwalają na osiąganie przez nich dochodów. W konsekwencji zmiany, jakie zachodzą w globalnych rynkach pracy, następują poprzez wykorzystanie narzędzi, których integralną częścią jest sztuczna inteligencja. Takie procesy zaobserwować można w wielu państwach Unii Europejskiej^[5] oraz

⁵ W sporządzanym cyklicznie rankingu Komisji Europejskiej, Europejskim Rankingu Innowacyjności w 2025 r. Polska zdobyła 23 miejsce spośród 27 państw utrzymujących pozycję w grupie tzw. „Wschodzących Innowatorów”. Największym innowatorem była Szwajcaria. Wśród państw Unii Europejskiej najlepszy

w Polsce. Jak bowiem pokazują badania, 30,3% wszystkich miejsc pracy cechuje podatność na automatyzację lub transformację związaną z wykorzystaniem sztucznej inteligencji. Co ciekawe, najbardziej podatną na wpływ sztucznej inteligencji grupą pracowników są pracownicy biurowi^[6]. Powstaje więc pytanie, czy uzyskiwanie przez nich dochodu, którego źródłem przychodu jest działalność polegająca na tworzeniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, jest spójne z systemem opodatkowania.

Odpowiadając na to pytanie, wyjaśnić należy w pierwszej kolejności, że szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy podatku dochodowego od osób fizycznych powoduje, że ma on charakter powszechny. Dla jego konstrukcji najistotniejszy jest przy tym sam dochód, którego źródłem jest wskazany przez ustawodawcę przychód. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych^[7] wśród podlegających opodatkowaniu źródeł przychodu wymienia zasadniczo stosunek służbowy, umowę o pracę, działalność wykonywaną osobiście czy pozarolniczą działalność gospodarczą^[8]. Oznacza to, że ustawodawca podatkowy nie wskazuje odrębnej kategorii przychodów, których źródłem może być działalność twórcza, racjonalizatorska czy związana z tworzeniem projektów badawczych oraz naukowych. Analiza konstrukcji prawnej podatku dochodowego od osób fizycznych z punktu widzenia skutków podatkowych pracy związanej z działalnością wykorzystującą sztuczną inteligencję wskazuje jednak, że ustawodawca podatkowy przewidział preferencje podatkowe, z których mogą korzystać podmioty, które ją prowadzą. Zanim jednak zostaną one poddane analizie, dla ich zrozumienia konieczne jest wyjaśnienie, czym jest preferencja podatkowa, ulga podatkowa oraz zwolnienie podatkowe^[9]. Jest to bowiem istotne z punktu widzenia zrozumienia analizowanych rozwiązań.

Pojęcie preferencji podatkowej nie jest zdefiniowane w polskim ustawodawstwie podatkowym oraz w literaturze prawa podatkowego. Według źródeł encyklopedycznych i słownikowych preferencja to przywilej, który oznacza szczególne uprawnienie przyznane jednostce lub grupie,

wynik osiągnęła Dania, Szwecja i Finlandia, zob. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en. [dostęp: 31.12.2026].

⁶ Karolina Korgul, Jakub Witczak, Ignacy Świącicki, „AI na polskim rynku pracy” (Warszawa: Polski Instytut Ekonomiczny, 2024), 18.

⁷ Dz. U. z 2025 r., poz. 163, ze zm.; dalej: „u.p.d.o.f.”.

⁸ Zob. art. 10 u.p.d.o.f.

⁹ por. Stanisław Skorupka, Halina Auderska, Zofia Łempicka, *Mały słownik języka polskiego* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1969), 676.

ewentualnie prawo uwalniające jednostkę lub grupę społeczną od ciężarów ogólnych^[10]. Przywilej jest więc szczególnym uprawnieniem przyznany jednostce lub grupie^[11]. W literaturze prawnofinansowej zainteresowanie problematyką preferencji podatkowych skupia się przede wszystkim wokół praktycznych aspektów poszczególnych form ich występowania lub zastosowania jako instrumentów realizacji polityki finansowej państwa, zasadniczo jako mechanizmów korygujących wielkość lub rozmiary obciążenia podatkowego. Preferencje podatkowe są też określane jako odbiegające od ogólnie obowiązujących norm prawnopodatkowych regulacje prawne, które dla budżetu państwa lub budżetu innej konstytucyjnie uprawnionej korporacji terytorialnej wywołują uszczuplenie jego dochodów, których celem jest wspieranie realizacji celów ogólnospołecznych. Zmniejszają one zatem ciężar opodatkowania w sposób określony przez ustawodawcę podatkowego. Preferencję podatkową można więc określić jako prawnie przyjęte i przewidziane przez ustawodawcę elementy konstrukcji podatku zmniejszające ciężar opodatkowania, które spełniają określone cele społeczne i socjalne, w tym także o charakterze gospodarczym. Preferencje podatkowe mogą występować w różnych formach i postaciach. Nie ma przy tym merytorycznie uzasadnionych przeszkód, aby do systemu preferencji podatkowych zostały zaliczone wszystkie prawnie uregulowane i usankcjonowane elementy konstrukcji podatku, które powodują zmniejszenie ciężaru opodatkowania.

Preferencje podatkowe mogą być więc usystematyzowane w różny sposób, w zależności od przyjętych kryteriów klasyfikacji. Wyróżnia się preferencje podmiotowe, przedmiotowe oraz preferencje o charakterze mieszanym, takie jak preferencje gospodarcze. Ostatnie ze wskazanych mają najistotniejsze znaczenie z punktu widzenia podjętego problemu badawczego. Do tej kategorii można bowiem zaliczyć zwolnienia oraz ulgi podatkowe, które unormowane są w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa^[12]. W przywołanym akcie prawnym sformułowana jest ich definicja legalna. Zgodnie z nią ulga podatkowa to przewidziane w przepisach prawa podatkowego zwolnienia, odliczenia, obniżki albo zmniejszenia, których zastosowanie powoduje obniżenie podstawy opodatkowania lub wysokości podatku, z wyjątkiem wskazanym w ustawie,

¹⁰ Ibidem, 676.

¹¹ Por. Elżbieta Sobol, *Mały słownik języka polskiego* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995), 810.

¹² Dz. U. z 2025 r., poz. 111 z późn. zm.; dalej: „o.p.”.

a dotyczącym podatku od towarów i usług^[13]. Przytoczona definicja nie odpowiada ujęciu doktrynalnemu, w którym akcentuje się, że ulga podatkowa stanowi odrębny od zwolnienia podatkowego fakultatywny element konstrukcji podatku^[14].

Ulga podatkowa powszechnie jest utożsamiana ze zwolnieniem podatkowym, choć jej charakter jest odmienny. Potwierdza to orzecznictwo sądów administracyjnych, w którym wskazuje się, że „pojęcia ulgi i zwolnienia podatkowego nie są tożsame”^[15]. Zwolnienia i ulgi podatkowe stanowią jednak swoiste preferencje podatkowe, którym „przyświeca określona funkcja pozafiskalna – stymulacyjna, społeczna, gospodarcza – a czas i zakres danej preferencji są zwykle determinowane skutecznością realizacji założonych uprzednio celów”^[16]. Reasumując, ulgi i zwolnienia stanowią istotną rolę w systemie podatkowym, ponieważ traktowane są jako instrumenty podatkowe służące realizacji przede wszystkim pozafiskalnych celów opodatkowania, w tym między innymi funkcji stymulacyjnej. Mogą być w związku z tym mogą traktowane jako narzędzia polityki podatkowej.

Odnosząc powyższe do nowoczesnych technologii oraz rozwiązań technologicznych, należy zwrócić uwagę, w jaki sposób zostały one objęte i zauważone przez system podatkowy, w szczególności w zakresie zasad opodatkowania dochodów osób fizycznych. Podjęcie i uporządkowanie tego zagadnienia nie powinno budzić wątpliwości, ponieważ praca, w której wykorzystywana jest sztuczna inteligencja związana jest z aktywnością specjalistów, w szczególności badaczy korzystających z nowinek technologicznych oraz takie nowinki tworzących. Analiza rozwiązań prawnych wpisanych w konstrukcję podatku dochodowego od osób fizycznych wskazuje, że poczynając od 2022 r. w kompleksowy sposób wspierają one podmioty inwestujące w innowacje i rozwój technologiczny. Przyjęte rozwiązania koncentrują się na dwóch preferencjach podatkowych. Należy do nich ulga badawczo-rozwojowa (dalej: ulga B+R) oraz ulga uprawniająca do korzystania z preferencyjnej stawki podatku (dalej: ulga IP BOX). Każda

¹³ Por. art. 3 ust. 6 o.p.

¹⁴ Zob. Włodzimierz Nykiel, „Zwolnienia i ulgi podatkowe a konstrukcja podatku (wybrane zagadnienia)”, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci profesora Apoliniusza Kosteckiego. Studia z dziedziny prawa podatkowego*, red. Bogumił Brzeziński et al. (Toruń: TNOIK, 1998), 173.

¹⁵ Por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 26 stycznia 2000 r., I SA/Gd 2170/97, niepubl.

¹⁶ Zob. Paweł Smoleń, Wanda Wójtowicz, *Prawo podatkowe* (Warszawa: C.H. Beck, 2017), 98.

ze wskazanych preferencji charakteryzuje się różnym mechanizmem działania. Co jednak istotne, nie wykluczają się one wzajemnie, przez co można z nich korzystać jednocześnie. To natomiast pozwala na dodatkowe korzyści podatkowe.

3 | Ulga B+R

Ulga B+R to preferencja podatkowa wprowadzona do systemu opodatkowania osób fizycznych w pierwotnym kształcie mocą art. 2 ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności. W kolejnych latach podlegała modyfikacjom i ostatecznie od 1 stycznia 2019 r. znajduje podstawę prawną w u.p.d.o.f. W latach wcześniejszych (2006-2015) podatnicy mogli korzystać z obowiązującej wówczas tzw. ulgi technologicznej, która uprawniała do preferencji w związku z nabyciem nowych technologii^[17]. Ustawodawca za nowe technologie uznał wówczas wiedzę technologiczną w postaci wartości niematerialnych i prawnych, w szczególności wyniki badań i prac rozwojowych, która umożliwiała wytwarzanie nowych lub udoskonalonych wyrobów lub usług i która nie była stosowana na świecie przez okres dłuższy niż ostatnich 5 lat, co potwierdzone zostało opinią niezależnej jednostki naukowej w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki^[18]. Do jednostek tych należały podstawowe jednostki organizacyjne uczelni w rozumieniu statutów tych uczelni, jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze oraz międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych przepisów, działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nowa technologia spełniająca wymogi ustawowe była zaś wartością niematerialną i prawną w formie licencji, prawa własności przemysłowej, równowartością uzyskanych informacji związanych z wiedzą w dziedzinie przemysłowej, handlowej, naukowej lub organizacyjnej (know-how).

¹⁷ Katarzyna Łukaszewska, „Ulga na działalność badawczo-rozwojową jako szansa poprawy pozycji innowacyjnej polskich przedsiębiorstw” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 3 (2018): 182.

¹⁸ Dz. U. z 2016 r., poz. 1530.

W obecnie obowiązującym kształcie ulga B+R polega natomiast na odliczeniu od podstawy opodatkowania części kosztów uzyskania przychodów, tzw. kosztów kwalifikowalnych poniesionych na działalność badawczo-rozwojową^[19]. Na potrzeby skorzystania z preferencji zasadnicze znaczenia mają pojęcia kosztów kwalifikowalnych, działalności badawczo-rozwojowej oraz badań naukowych i prac rozwojowych^[20], co oznacza, że w celu skorzystania z preferencji ustawodawca wprowadził dwa uwarunkowania. Po pierwsze, podatnik zobligowany jest do prowadzenia tzw. działalności badawczo-rozwojowej. U.p.d.o.f. definiuje pojęcie działalności badawczo-rozwojowej, wyjaśniając, że jest nią działalność twórcza obejmująca badania naukowe lub prace rozwojowe, podejmowana w sposób systematyczny w celu zwiększenia zasobów wiedzy oraz wykorzystania zasobów wiedzy do tworzenia nowych zastosowań^[21]. Skorzystanie z tej ulgi podatkowej wiąże się więc koniecznością prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych^[22], które charakteryzuje cecha systematyczności oraz twórczości. Ponieważ ustawodawca podatkowy nie wyjaśnia, co należy rozumieć przez działalność „twórczą”, zasadniczo trzeba odnieść się do Objasnień podatkowych Ministra Finansów z 15 lipca 2019 r. dotyczących preferencyjnego opodatkowania dochodów pochodzących z prawa własności intelektualnej, tj. IP Box^[23]. Co prawda przedmiotowe Objasnienia dotyczą ulgi IP Box, jednakże definicja działalności badawczo-rozwojowej jest wspólna dla każdej z nich. Jak wyjaśniono w Objasnieniach podatkowych, za działalność twórczą uznaje się działalność, której rezultat jest odpowiednio ustalony, przez co może odbyć się w dowolnej formie, ma charakter indywidualny, w związku z tym nie jest wynikiem wyłącznie mechanicznych działań, ale kreatywnych procesów myślowych oraz ma charakter oryginalny tzn. stanowi nowy twór, przy czym oryginalność należy rozpatrywać retrospektywnie (tzn. rezultat pracy nie jest twórczy, w sytuacji, w której istnieje identyczne, uprzednio stworzone już dzieło). Ponadto w Objasnieniach podatkowych wyjaśniono, że na potrzeby działalności badawczo-rozwojowej, w stopniu minimalnym, wystarczające jest działanie twórcze na skalę przedsiębiorstwa. Oznacza to, że przedsiębiorca

¹⁹ por. art. 26e u.p.d.o.f.

²⁰ Paweł Małecki, Małgorzata Mazurkiewicz, *CIT. Komentarz* (Lex, 2024).

²¹ Zob. art. 5a ust. 38 u.p.d.o.f.

²² Zob. Rafał Linka, „Ulga IP Box – obliczanie zaliczek na podatek dochodowy” *Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych. Doradztwo Podatkowe*, nr 3 (2020): 18.

²³ IP BOX – CIT – objaśnienia podatkowe Ministerstwa Finansów z 15 lipca 2019 r., Lex El 2019; dalej: „Objaśnienia podatkowe”.

we własnym zakresie (w ramach prowadzonych prac badawczo-rozwojowych) opracowuje nowe lub ulepszone produkty, procesy, usługi, nawet jeżeli podobne rozwiązanie zostało już opracowane przez inny podmiot. Twórczość działalności badawczo-rozwojowej może więc przejawiać się opracowywaniem nowych koncepcji, narzędzi, rozwiązań niewystępujących dotychczas w praktyce gospodarczej podatnika lub na tyle innowacyjnych, że w znacznym stopniu odróżniających się od rozwiązań już funkcjonujących u podatnika^[24]. W doktrynie prawa autorskiego podkreśla się, że cecha twórczości związana jest przede wszystkim z rezultatem działalności człowieka o charakterze kreatywnym i jest spełniona wówczas, gdy istnieje nowy wytwór intelektu^[25]. Działalność twórcza oznacza więc, że ustawodawca za przedmiot prawa autorskiego uznaje tylko rezultat (przejaw) takiego działania, który choćby w minimalnym stopniu odróżnia się od innych rezultatów takiego samego działania, a zatem że posiada cechę nowości, której stopień nie ma znaczenia^[26]. Po drugie, obowiązkiem podatnika jest poniesienie tzw. kosztów kwalifikowalnych, za które ustawodawca uznał poniesione w danym miesiącu należności ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy, poniesione w danym miesiącu należności z umowy zlecenia lub o dzieło uzyskiwane wyłącznie od osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, nabycie materiałów i surowców bezpośrednio związanych z prowadzoną działalnością badawczo-rozwojową, nabycie niebędącego środkami trwałymi sprzętu specjalistycznego, ekspertyzy, opinie, usługi doradcze i usługi równorzędne, świadczone lub wykonywane na podstawie umowy, odpłatne korzystanie z aparatury naukowo-badawczej wykorzystywanej wyłącznie w prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej, nabycie usługi wykorzystania aparatury naukowo-badawczej wyłącznie na potrzeby prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej, koszty uzyskania i utrzymania patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, dokonywane w danym roku podatkowym, zaliczane do kosztów uzyskania przychodów, odpisy amortyzacyjne od środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych wykorzystywanych w prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej,

²⁴ Zob. Objasnienia podatkowe, 12, 13.

²⁵ Zob. Janusz Barta, Ryszard Markiewicz, *Prawo autorskie* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2016), 48.

²⁶ Por. Pismo z dnia 13 stycznia 2026 r., wydane przez: Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0115-KDIT3.4011.853.2025.3.PS, Skutki podatkowe działalności badawczo-rozwojowej. <http://sip.mf.gov.pl>. [dostęp: 31.1.2026].

odpisy amortyzacyjne od wartości niematerialnych i prawnych w postaci kosztów prac rozwojowych (zakończonych pozytywnym wynikiem)^[27].

Analiza ulgi B+R można odnieść do trzech obszarów działalności badawczo-rozwojowej. Są nią badania naukowe, wśród których ustawodawca wymienia badania podstawowe rozumiane jako prace empiryczne lub teoretyczne mające na celu zdobywanie wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowanych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne^[28]. Należą więc do nich prace oparte na eksperymentach lub teoretycznym podejmowaniu zjawisk i obserwowanych faktów. Drugi typ badań to badania aplikacyjne, rozumiane jako prace mające na celu zdobycie nowej wiedzy oraz umiejętności, nastawione na opracowanie nowych produktów, procesów lub usług lub wprowadzenie do nich znaczących ulepszeń^[29]. Określane one są również mianem badań stosowanych. Prace rozwojowe, które podejmowane są w sposób metodyczny, oparte na wiedzy zdobytej w wyniku działalności badawczej i rozwojowej oraz doświadczeń praktycznych oraz wytwarzające dodatkową wiedzę, ukierunkowaną na wytworzenie nowych produktów lub procesów bądź udoskonalenie istniejących produktów lub procesów. Działalność naukowa obejmuje nadto twórczość artystyczną. W celu skorzystania z ulgi B+R działalność powinna prowadzić do zwiększenia zasobów wiedzy oraz ich wykorzystania do tworzenia nowych zastosowań. Powinna nadto być ukierunkowana na nowe odkrycia, oparte na oryginalnych koncepcjach lub ich hipotezach. Ustawodawca wskazał również, że nie jest warunkiem koniecznym, aby podatnik prowadzący badania miał pewność co do ostatecznego wyniku. Działalność badania i rozwój mają natomiast być planowane i budżetowane, zaś ich celem ma być osiągnięcie wyników, które mogłyby być przeniesione na inny podmiot, względnie sprzedane. Jest to zgodne z orzecznictwem sądów administracyjnych, w których wskazuje się, że wytworzenie oprogramowania jest wynikiem wykorzystania zasobów wiedzy do tworzenia nowych zastosowań. Wystarczy bowiem element nowości zastosowania oprogramowania w rezultacie pracy twórczej podjętej przy wykorzystaniu zasobów już dostępnej wiedzy. Efekt ten nie musi mieć charakteru nowej wiedzy

²⁷ Zob. art. 26e u.p.d.p.f. oraz pismo z dnia 30.12.2025 r., wydane przez: Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0114-KDIP3-1.4011.881.2025.2.AK, Skutki podatkowe działalności badawczo-rozwojowej, <http://sip.mf.gov.pl>. [dostęp: 31.1.2026].

²⁸ Zob. art. 5a pkt 39 u.p.d.o.f.

²⁹ Por. art. 5a pkt 39 ppkt b w zw. z art. 4 ust. 2 pkt 2.

w znaczeniu odkryć naukowych^[30]. Z preferencji podatkowej poza osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą mogą korzystać centra badawczo-rozwojowe. Wszyscy przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi, niezależnie od wielkości posiadanego przedsiębiorstwa, którzy prowadzą działalność badawczo-rozwojową, mogą korzystać z odliczenia od podstawy opodatkowania w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych, zaś w przypadku podatników posiadających status centrum badawczo-rozwojowego, wysokość odliczeń może stanowić nawet 150% kosztów kwalifikowanych. W orzecznictwie wskazuje się nadto, że możliwość korzystania z ulgi B+R nie jest zastrzeżona dla podmiotów o rozbudowanej infrastrukturze organizacyjnej. Każdy podmiot, który w ramach prowadzonej działalności gospodarczej systematycznie podejmuje twórczą działalność badawczo-rozwojową, jest uprawniony do ulgi, wykazując warunki jej spełnienia wszystkimi dostępnymi środkami dowodowymi^[31]. Cechą charakterystyczną analizowanej preferencji podatkowej jest natomiast to, że daje ona możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania dwukrotnej wartości kosztów, ponieważ stanowi ona koszt, który ostatecznie może być ujęty w zeznaniu rocznym. Możliwość skorzystania z preferencji B+R zależy natomiast od przeprowadzenia prawidłowego procesu dokumentowania, księgowania oraz rozliczania kosztów kwalifikowalnych^[32].

Analiza ulgi B+R wskazuje, że przejawia się ona w możliwości zmniejszenia przez podatnika podstawy opodatkowania o wydatki (koszty kwalifikowalne) poniesione na tzw. działalność badawczo-rozwojową. Ponieważ ustawodawca podatkowy w u.p.d.o.f. nie wskazuje, co należy rozumieć przez działalność badawczo-rozwojową, względnie jaki rodzaj aktywności do takiej działalności jest kwalifikowany, wskazane jest, aby w tym zakresie korzystać z objaśnień podatkowych. Istotnym elementem tej preferencji jest również to, że są nią objęte koszty poniesione na badania naukowe oraz prace rozwojowe, przy czym nie ma tutaj znaczenia ich wynik. W ideę preferencji wpisuje się więc ryzyko związane z niepowodzeniem przeprowadzonych prac, nie ma zaś znaczenia stopień innowacyjności oraz rezultat.

³⁰ Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 17 kwietnia 2024 r., VIII SA/Wa 122/24.

³¹ Por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 5 grudnia 2023 r., I SA/Gd 758/23.

³² Zob. pismo z dnia 10.12.2025 r., wydane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0112-KDIL2-2.4011.747.2025.2.AA, Skutki podatkowe działalności badawczo-rozwojowej. <http://sip.mf.gov.pl>. [dostęp: 30. 1. 2026].

4 | Ulga IP BOX

Ulga IP BOX została wprowadzona do u.p.d.o.f. od 1 stycznia 2019 r., kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw^[33]. Zgodnie z założeniem ustawodawcy wprowadzenie do systemu opodatkowania dochodów osób fizycznych preferencyjnego opodatkowania dochodów, których źródłem przychodów jest prawo własności intelektualnej, tzw. IP BOX, Innovation Box miało stanowić korzystne rozwiązanie podatkowe dla przedsiębiorców, którzy będą uzyskiwać dochody z komercjalizacji wytworzonych lub rozwiniętych przez nich praw własności intelektualnej. Głównym celem wprowadzonej preferencji podatkowej jest zwiększenie atrakcyjności prowadzenia w Polsce działalności badawczo-rozwojowej oraz stworzenie bardziej konkurencyjnego systemu podatkowego. Proponowane rozwiązanie jest wdrożone na wzór rozwiązań obowiązujących w innych państwach europejskich, takich jak Holandia, Wielka Brytania, Irlandia, Luksemburg, Słowacja, Francja czy na Węgry. Co najważniejsze, sama preferencja podatkowa oraz jej idea są spójne z wypracowanym przez OECD stanowiskiem dotyczącym reżimów podatkowych przewidujących w swoich regulacjach szczególnie sposób opodatkowania dochodów z praw własności intelektualnej oraz z wytycznymi OECD w ramach inicjatywy Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) zawartymi w raporcie dotyczącym Działania nr 5 – Efektywne zwalczanie szkodliwych praktyk podatkowych przy uwzględnieniu transparentności i rzeczywistej działalności podatników (Rządowy projekt). Analizowana preferencja podatkowa stanowi więc podatkową zachętę do prowadzenia działalności w zakresie badań, rozwoju oraz innowacji i jest skierowana do podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, którzy prowadzą działalność badawczo-rozwojową i osiągają dochody z tzw. kwalifikowanych źródeł IP, tj. objętych patentem lub innym prawem ochronnym.

Zgodnie z założeniem u.p.d.o.f. ulga polega na możliwości preferencyjnego opodatkowania obniżoną 5% stawką podatku dochodu osiągniętego przez podatnika, który prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą jako wspólnik spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub przedsiębiorstwa w spadku, zaś źródłem dochodu jest z tzw. kwalifikowane

³³ Dz. U. z 2018 r., poz. 2193 i poz. 2500.

prawo własności intelektualnej^[34]. Ustawodawca wśród kwalifikowalnych praw własności intelektualnej wymienia patent, prawo ochronne na wzór użytkowy, prawo z rejestracji wzoru przemysłowego, prawo z rejestracji topografii układu scalonego, dodatkowe prawo ochronne dla patentu na produkt leczniczy lub produkt ochrony roślin, prawo z rejestracji produktu leczniczego i produktu leczniczego weterynaryjnego dopuszczonych do obrotu oraz co najważniejsze z punktu widzenia podjętej analizy autorskie prawo do programu komputerowego. Ulg IP BOX stosowana jest także do ekspektatywy kwalifikowalnego prawa własności intelektualnej, a zatem prawa w okresie oczekiwania na przyznanie ochrony prawnej. Dochodem kwalifikującym do ulgi jest natomiast dochód z kwalifikowanych praw własności intelektualnej osiągnięty przez podatnika w roku podatkowym z opłat lub należności z umowy licencyjnej, ze sprzedaży kwalifikowanego prawa własności intelektualnej, kwalifikowanego prawa własności intelektualnej uwzględnionego w cenie sprzedaży produktu lub usługi oraz odszkodowania za naruszenie praw wynikających z kwalifikowanego prawa własności intelektualnej, jeżeli zostało uzyskane w postępowaniu spornym, w tym postępowaniu sądowym albo arbitrażu.

Podstawowym warunkiem skorzystania z preferencji jest prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej, w konsekwencji której nastąpiło wytworzenie, rozwinięcie lub ulepszenie kwalifikowalnego prawa własności intelektualnej podlegającego ochronie prawnej na podstawie przepisów odrębnych ustaw lub ratyfikowanych umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną lub ich stroną jest Unia Europejska. Działalność badawczo-rozwojowa to natomiast działalność twórcza, obejmująca badania naukowe lub prace rozwojowe, podejmowana w sposób systematyczny, której celem jest zwiększenie zasobów wiedzy oraz wykorzystanie zasobów wiedzy do tworzenia nowych zastosowań^[35]. U.p.d.o.f. wskazuje, że badania naukowe to badania podstawowe i badania aplikacyjne zgodnie z pojęciami legalnymi określonymi w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce^[36]. Badania podstawowe rozumiane są jako prace teoretyczne lub empiryczne, które mają na celu zdobywanie nowej wiedzy o zjawiskach i faktach, ale bez nastawienia na zastosowanie komercyjne w sposób bezpośredni. Z kolei badania aplikacyjne to prace, które mają na celu zdobycie nowej wiedzy

³⁴ Por. art. 30ca u.p.d.o.f.

³⁵ Zob. art. 5a pkt 38 u.p.d.o.f.

³⁶ Dz. U. z 2024 r., poz. 1571.

i umiejętności w celu opracowania nowych produktów lub procesów. Prace rozwojowe definiowane są jako działalność polegająca na nabywaniu, łączeniu, kształtowaniu lub wykorzystaniu dostępnej wiedzy i umiejętności, w tym w zakresie narzędzi informatycznych lub oprogramowania, do planowania produkcji oraz projektowania i tworzenia zmienionych, ulepszonych lub nowych produktów, procesów lub usług, z wyłączeniem działalności obejmującej rutynowe i okresowe zmiany wprowadzane do nich, nawet jeżeli takie zmiany mają charakter ulepszeń.

Powyższe oznacza, że podatnik w celu skorzystania z ulgi musi przyczynić się twórczo do powstania kwalifikowalnego prawa własności poprzez jego wytworzenie, rozwinięcie lub ulepszenie, przy czym, mając na uwadze treść indywidualnych interpretacji przepisów prawa podatkowego, prace w ramach takiej działalności muszą być prowadzone w sposób ciągły, a nie incydentalny^[37]. Z punktu widzenia analizy skutków podatkowych pracy w ramach sztucznej inteligencji najistotniejszą kwestią jest zwrócenie uwagi na przesłanki skorzystania z ulgi IP BOX odnośnie do działalności polegającej na tworzeniu rozwiązań technologicznych z wykorzystaniem programów komputerowych. Tworzenie programów, w wyniku których powstają nowe technologie, musi być bowiem objęte ochroną prawną, której źródłem jest prawo autorskie. Istotne jest przy tym, aby taka działalność stanowiła przejaw aktywności twórczej o indywidualnym charakterze, co oznacza, że w przypadku, gdy nie jest możliwe zastosowanie ochrony prawnej w stosunku do programu komputerowego, nie ma możliwości preferencyjnego opodatkowania. W orzecznictwie wskazuje się przy tym, że programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie, zaś ochrona przyznana programowi komputerowemu obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia, a zatem także programy aplikacyjne czy systemy operacyjne inkorporowane w sprzęcie (*firmware*)^[38]. Ponadto

³⁷ Zob. Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 8 stycznia 2019 r., sygn. 0111-KDIB1-3.4010.538.2018.2.APO oraz Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 28 maja 2019 r., sygn. 0113-KDIPT2-3.4011.167.2019.3. PR.

³⁸ Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U.UE.L.2009.111.16), pojęcie „program komputerowy” obejmuje „programy w jakiegokolwiek formie, w tym programy zintegrowane ze sprzętem komputerowym” (zob. motyw 7 preambuły). W motywie 10 Dyrektywy wskazano natomiast, że rolą programu komputerowego jest wejście w kontakt i wspólne funkcjonowanie z innymi częściami składowymi systemu komputerowego i użytkownikami, w tym celu wymagane są logiczne i, tam gdzie to właściwe, fizyczne wzajemne

w orzecznictwie wskazuje się, że nawet jeżeli stworzony i ostatecznie wykorzystywany przez użytkownika program stanowić będzie zespół szeregu części programu, to każda część z osobna (odpowiedni fragment programu) stanowi swoisty podprogram; o ile tylko stanowi on przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, stanowić będzie sam w sobie program komputerowy podlegający ochronie na podstawie prawa autorskiego, a autorskie prawo do takiego programu komputerowego stanowić będzie kwalifikowane prawo własności intelektualnej na podstawie ustawy o podatku dochodowym^[39]. Dodatkowo należy wskazać, że prawo do programu komputerowego stanowi jedno z kwalifikowalnych praw własności intelektualnej, przy czym ze względu na brak jego legalnej definicji Ministerstwo Finansów zaleca, aby w celu skorzystania z ulgi IP BOX każdorazowo wystąpić o wydanie indywidualnej interpretacji przepisów prawa podatkowego, która w danym przypadku będzie wskazywać uprawnienie do skorzystania z preferencji^[40].

Analiza konstrukcji tej ulgi podatkowej wskazuje, że podatnicy, którzy ją stosują, zatrzymują większe zyski z komercjalizacji wyników prac B+R, co przyczynia się do kreowania gospodarki opartej na wiedzy. Wśród celów badanej preferencji podatkowej wymienia się natomiast wzrost wpływów podatkowych, wynikający ze zwiększonego zatrzymywania praw własności intelektualnej w danym państwie, jak również pobudzenie inwestycji i wzrost dobrze opłacanych miejsc pracy^[41].

połączenia i wzajemne oddziaływanie, tak aby pozwolić wszystkim elementom oprogramowania i sprzętu komputerowego funkcjonować z innym oprogramowaniem, sprzętem komputerowym i użytkownikami we wszelkich formach działania, do jakich są przeznaczone. Części programu umożliwiające takie wzajemne połączenia i wzajemne oddziaływanie między elementami oprogramowania i sprzętu komputerowego są ogólnie znane pod nazwą «interfejsów».

³⁹ Por. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 grudnia 2023 r., II FSK 812/22.

⁴⁰ Objasnienia podatkowe z dnia 15 lipca 2019 r. dotyczące preferencyjnego opodatkowania dochodów wytwarzanych przez prawa własności intelektualnej – IP BOX, <https://www.podatki.gov.pl/pit/wyjasnienia-pit/objasnienia-podatkowe-ip-box>, 5. [dostęp: 16.4.2024].

⁴¹ Mahoux Bastien, Marcel Gerard, *On the Effectivity of Tax Incentives. Patent Box Regimes and Allowance for Corporate Equity*. https://afse2017.sciencesconf.org/143164/MGBM_ACE_BPR_o8022017.pdf. [dostęp: 31.1.2026].

5 | Podsumowanie

Celem artykułu było omówienie skutków podatkowych pracy w ramach sztucznej inteligencji, poprzez odniesienie się do takich rozwiązań w konstrukcji prawnej podatku dochodowego od osób fizycznych, które mogą być wykorzystywane przez osoby fizyczne tworzące projekty związane z nowoczesnymi technologiami. Hipotezą badawczą było stwierdzenie, że w prawnej konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych brak jest regulacji prawnych, które w bezpośredni sposób określałyby zasady opodatkowania dochodów, których źródłem jest praca związana ze sztuczną inteligencją, w szczególności polegająca na wykorzystywaniu i tworzeniu nowoczesnych technologii.

Przeprowadzona analiza wykazała, że w obecnie obowiązującym systemie opodatkowania dochodów osób fizycznych, które prowadząc działalność badawczo-rozwojową wykorzystują sztuczną inteligencję, brak jest regulacji prawnych, które przewidywałyby odrębne zasady ich opodatkowania, podobnie jak ma to miejsce w przypadku opodatkowania kapitałów pieniężnych. Praca związana z działalnością badawczo-rozwojową jest jednak wspierana poprzez ulgi podatkowe, które wzajemnie się uzupełniają, dzięki czemu podatnik może korzystać z nich jednocześnie. Wsparcie w ramach ulgi B+R polega na możliwości obniżenia podstawy opodatkowania poprzez zwiększenie tzw. kosztów kwalifikowalnych poniesionych na działalność badawczo-rozwojową, przy czym nie ma tutaj znaczenia ich ostateczny rezultat. Ustawodawca nie wpisał zatem w jej konstrukcję ryzyka związanego z potencjalnym niepowodzeniem. Ulga IP Box to natomiast rozwiązanie skierowane do podatników prowadzących działalność badawczo-rozwojową, którzy w ramach tej działalności wywarzają, rozwijają lub ulepszają kwalifikowane prawa własności intelektualnej, takie jak patenty lub autorskie prawa do programu komputerowego. Istota ulgi IP Box polega natomiast na preferencyjnym opodatkowaniu stawką 5% dochodów z praw własności intelektualnej, do których należą dochody ze sprzedaży tych praw czy z należności licencyjnych do tych praw. Ta preferencja podatkowa jest zatem skierowana do firm czy laboratoriów, które tworzą ulepszają technologie i tworzą dzięki temu nowe, niewystępujące na rynku produkty, co jest szczególnie dostrzegane w ramach pracy związanej ze sztuczną inteligencją. Z rozwiązania korzystają zatem podatnicy, którzy poza prowadzeniem działalności badawczo-rozwojowej również wytwarzają prawa własności intelektualnej, które następnie stanowią dla nich źródło dochodu, co stanowi rezultat ich sprzedaży.

Choć obowiązujące rozwiązania mogą przyczyniać się do poprawy sytuacji podatników oraz zwiększyć innowacyjność w Polsce, w konsekwencji uważam, że *de lege ferenda* ustawodawca powinien rozważyć wprowadzenie do u.p.d.o.f. odrębnych zasad opodatkowania tych dochodów. Rozwiązaniem może być niełączenie ich z innymi źródłami oraz stosowanie stałej zryczałtowanej stawki podatku przy zachowaniu obowiązujących już ulg podatkowych. Takie rozwiązania niewątpliwie wpłynąć mogą na atrakcyjność prowadzenia w Polsce działalności badawczo-rozwojowej oraz zachęcać do szukania potencjału w ramach własności intelektualnej.

Bibliografia

- Barta Janusz, Ryszard Markiewicz, *Prawo autorskie*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2016.
- Gliniecka Joanna, Jerzy Harasimowicz, „Z zagadnień teorii podatku” *Glosa*, nr 5 (1997).
- Korgul Karolina, Witczak Jakub, Święcicki Ignacy, *AI na polskim rynku pracy*. Warszawa: Polski Instytut Ekonomiczny, 2024.
- Linka Rafał, „Ulga IP Box – obliczanie zaliczek na podatek dochodowy” *Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych* *Doradztwo Podatkowe*, nr 3 (2020).
- Łukaszewska Katarzyna, „Ulga na działalność badawczo-rozwojową jako szansa poprawy pozycji innowacyjnej polskich przedsiębiorstw” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 3 (2018): 181-197.
- Mahoux Bastien, Marcel Gerard, *On the Effectivity of Tax Incentives. Patent Box Regimes and Allowance for Corporate Equity*. https://afse2017.sciencesconf.org/143164/MGBM_ACE_BPR_o8o22o17.pdf.
- Małecki Paweł, Małgorzata Mazurkiewicz, *CIT. Komentarz*. Lex/el. 2024.
- Nykiel Włodzimierz, „Zwolnienia i ulgi podatkowe a konstrukcja podatku (wybrane zagadnienia)”, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci profesora Apoloniusza Kosteckiego. Studia z dziedziny prawa podatkowego*, red. Bogumił Brzeziński et al. Toruń: TNOIK, 1998.
- Owsiak Stanisław, *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.
- Piterasz Piotr, Ilona Szczepańska, „Nowe technologie w podatkowym postępowaniu dowodowym – wybrane aspekty, Białystok”, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. Rafał Dowgier. Białystok: Temida 2, 2015.
- Prawo podatkowe*, red. Paweł Smoleń, Wanda Wójtowicz. Warszawa: C.H. Beck, 2017.

Skorupka Stanisław, Halina Auderska, Zofia Łempicka, *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1969.

Sobol Elżbieta, *Mały słownik języka polskiego*, wyd. 12. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.
For guidelines on the permitted uses refer to
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>